

Karadeniz Bölgesi'nde Organik Bitkisel Üretim[#]

Ahmet Öztürk^{1*}, Besim Karabulut²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, 55139 Atakum/Samsun, Türkiye

²Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Aydın Doğan Meslek Yüksekokulu, 29600 Kelkit/Gümüşhane, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

#27-29 Eylül 2017'de Bayburt / Türkiye'de düzenlenen '1st International Organic Agriculture and Biodiversity' kongresinde özet olarak sunulmuştur.

Araştırma Makalesi

Geliş 13 Eylül 2017
Kabul 30 Kasım 2017

Anahtar Kelimeler:

Karadeniz bölgesi
Organik bitkisel üretim
Verim
Üretim alanı
Çiftçi sayısı

*Sorumlu Yazar:

E-mail: ozturka@omu.edu.tr

Ö Z E T

Dünyada yaşanan hızlı nüfus artışına bağlı olarak tarımsal üretimde en yüksek verimin alınabilmesi amacıyla kullanılan kimyasal ve genetik girdilerin, zaman içerisinde insan sağlığı ve doğal çevreye olan olumsuz etkilerinin gündeme gelmesiyle başlayan organik tarım yaklaşımı, günümüzde de önemini giderek artırmaktadır. 2010 yılında 191.785 ha'lık alanda 331.361 ton olan Türkiye organik tarım üretimi 2016 yılında 379.042 ha'lık üretim alanına (%98 artarak) ve 1.627.106 tonluk üretim miktarına (%391 artarak) ulaşmıştır. Türkiye organik tarım alanlarının yaklaşık 18 bin hektarlık (%4,7) kısmı Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Bölge arazi yapısı ve üretilen ürünlerin niteliği bakımından organik tarım potansiyeli olan bir bölgedir. Karadeniz Bölgesi'nde 12.515 üretici tarafından yapılan organik tarımdan toplam 119.425 ton organik ürün elde edilmektedir. Bölgede 2010 yılında 88.322 ha alanda 31.960 ton olan organik ürün üretimi 2016 yılında 18.061 ha (%80 azalarak) alanda 119.425 ton (%274 artarak) olmuştur. Bölgede Rize (%57,4), Tokat (%14,6), Ordu (%7,5), Gümüşhane (%4,9) ve Samsun (%3,8) son yıllardaki organik tarım üretim miktarları bakımından ön sıralarda yer alan illerdir. Karadeniz Bölgesi'nde organik olarak üretilen ürünlerin başında çay (67.927 ton ve %57,7), fındık (11.785 ton ve %9,9), elma (11.253 ton ve %9,4), armut (5.207 ton ve %4,4), mısır (4.705 ton ve %3,9) ve yonca (4301 ton ve %3,6) gelmektedir. Bu derleme ile Karadeniz Bölgesi'nin organik bitkisel üretiminin mevcut durumu ve potansiyeli ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology, 5(13): 1705-1713, 2017

Organic Plant Production in the Black Sea Region

ARTICLE INFO

Research Article

Received 13 September 2017
Accepted 30 November 2017

Keywords:

Black sea region
Organic plant production
Yield
Production area
Number of farmer

*Corresponding Author:

E-mail: ozturka@omu.edu.tr

ABSTRACT

Organic agriculture approach started with coming up the adverse effect's of chemical and genetic inputs on human health and natural environment in time, it has been also continued by raising the importance nowadays. Organic agriculture production amount of Turkey was 331.361 tons in 191.785 ha areas, although it was reached up to 1.627.106 tons (391% increased) in 379.042 ha (98% increased) areas. Black sea region has nearly 18.000 ha area (4.7%) of organic agriculture areas of Turkey. The region has organic agriculture potential with regard to regional land structure and qualification of produced products. In 2010, organic agriculture production was 31.960 tons in 88.322 ha areas, although it was 119.425 tons (274% increased) in 18.061 ha (80% decreased) areas in 2016. In recent years, Rize (57%), Tokat (14.6%), Ordu (7.5%), Gümüşhane (4.9%) and Samsun (3.8%) are leading provinces in the region in terms of organic production quantities. Tea (67.927 tons: 57.7%), hazelnut (11.785 tons: 9.9%), apple (11.253 tons: 9.4%), pear (5.207 tons: 4.4%), maize (4.705 tons: 3.9%) and alfalfa (4.301 tons: 3.6%) are major organic products of Black Sea region. At present study, current situation of organic plant production and potential in the Black Sea region were presented.

DOI: <https://doi.org/10.24925/turjaf.v5i13.1705-1713.1521>

Giriş

Her canlı gibi insanların da yaşamsal fonksiyonlarını devam ettirebilmek için enerjiye ihtiyaç duyarlar ve bu ihtiyaçlarını karşılayabilmek için de beslenmeleri gerekir. Beslenme ihtiyacı uzun bir süre avcılık ve toplayıcılık faaliyetleri ile karşılanmıştır. Daha sonra hayvanların evcilleştirilmesi ve sonrasında da bitki yetiştiriciliğinin başlaması ile tarihteki ilk tarım faaliyetleri de ortaya çıkmıştır (Demiryürek, 2004; Turhan, 2005). Tarımın ortaya çıkışından itibaren günümüze kadar artan nüfusla birlikte gıda ihtiyaçlarının da artması tarımda verimin de artırılmasını gerektirmiştir. Birim alandan daha fazla verim alabilmek için de kimyasal gübreler ve ilaçlar kullanılmaya başlanmıştır; aşırı derecede mekanizasyondan faydalanılmıştır. Aşırı derecede kullanılan bu girdiler çevre kirliliğine ve toprak erozyonuna yol açmış; insan sağlığına zarar vermeye başlamıştır (Dursun ve Ekici, 2010).

Organik Tarım; tarımsal üretimde yapay girdilerin yerine doğal olan hayvan gübresi, yeşil gübre, organik ürün artıklarının kullanıldığı; ekim nöbetinin uygulandığı; hastalık ve zararlılar ile yabancı ot mücadelesinde biyolojik mücadele yöntemlerinin tercih edildiği, topraktaki organizma faaliyetlerinin sürekliliğinin sağlanmasını ve toprak verimliliğinin artırılmasını amaçlayan çevreye dost bir üretim şeklidir (Turhan 2005; Atlı, 2006). İnsanlar yaptıkları tarımsal faaliyetler sonucunda hem kendi yaşam alanlarına hem de tüm dünyaya verdikleri zararın farkına varmışlardır. Bu yüzden çevre ile barışık, doğal kaynakları düzgün kullanan, sürdürülebilirliği hedefleyen, hayvan ve insan sağlığını düşünen tarımsal faaliyetlere başlamışlardır. Organik tarımda genel amaçlar arasında, doğal girdilerin kullanılması, çevre dostu mücadele, çevre dostu bitki besleme şekilleri ve organik tarımı yaygınlaştırmak sayılabilir (Turhan, 2005; Kadioğlu, 2015).

Dünyada II. Dünya savaşı sonrasında başlayan organik tarıma (Ataseven ve Güneş, 2008) Avrupa'da ilk olarak 1910 yıllarında başlanmış, 1970 yılında ticari olarak önemli bir konuma gelmiştir. 1972 yılında ise Almanya'da Uluslararası Ekolojik Tarım Hareketleri Federasyonu (IFOAM) tüm Avrupa'da organik tarım faaliyetlerini bir çatı altında toplamıştır. Türkiye'de ise organik tarımsal üretime 1984-1985 yıllarında Avrupa'da faaliyet gösteren yabancı firmalardan gelen talep doğrultusunda başlanmıştır. 1994 yılındaki yasal düzenlemeden sonra bu alanda hızlı bir gelişme kaydedilmiştir (Özbiçge, 2007). 1985 yılında Ege Bölgesi'nde 8 üründe ve Türkiye'nin önemli geleneksel ihraç ürünlerinden olan kuru üzüm, kuru incir ve kuru kayısı ile başlayan organik tarımsal üretim, daha sonraki yıllarda fındık, pamuk gibi ürünlerle diğer bölgelere de yayılmıştır (Ataseven ve Aksoy, 2000; Ünal, 2006). Ülkemizde 2010 yılında organik ürün sayısı 216 iken 2016 yılında ise 225 farklı ürüne çıkmıştır (BÜGEM, 2017). Ülkemiz, uygun çevre koşullarından dolayı tarımsal açıdan en önemli ülkelerden bir tanesidir ve organik üretim konusunda temiz toprağa, uygun iklime ve tarımsal kapasiteye sahiptir. Organik tarımın ilk yıllarında üretime kuru incir ve üzüm ile başlanmış ve daha sonra fındık, kayısı, hububat, yağlı tohumlar, yaş meyve, sebze ve bazı hayvansal ürünler takip etmiştir (Yiğen ve ark., 2015).

Dünya'da organik tarım 32,7 milyon ha alanda yapılmakta olup, dünya tarım alanlarının %0,9'luk kısmına denk gelmektedir. Organik tarımın kıtalara göre dağılımı dikkate alındığında ilk sırada Avusturalya kıtası (17,3 milyon ha) yer almakta, bu kıtayı Avrupa (11,5 milyon ha), Amerika (9,6 milyon ha) ve Asya (3,4 milyon ha) kıtası takip etmektedir (Çakırer ve ark., 2015; Willer ve Lernoud, 2017). Avrupa'da Türkiye 486.069 ha'lık organik tarım yapılan alan ile 8. sırada yer almakta olup; bu alanın yaklaşık 300 bin ha'lık kısmında tek yıllık bitkiler, yaklaşık 200 bin ha'lık kısmında ise çok yıllık bitkiler organik olarak üretilmektedir. Avrupa'da organik tarım yapan çiftçilerin %20'si Türkiye'dedir (Willer ve Lernoud, 2017). Türkiye'de organik tarım yapılan bölgeler ise sırasıyla, Doğu Anadolu, Ege, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu, Karadeniz, Akdeniz ve Marmara Bölgesi'dir (Yavaş ve Akgül, 2015). Karadeniz Bölgesi'nin ülkemiz organik tarımındaki payı %5,7'dir (BÜGEM, 2017).

Ülkemizde 1980'li yıllarda Avrupa'lı firmalar tarafından gelen yoğun talep üzerine geleneksel 8 üründe başlayan organik tarım 1990'lı yılların sonlarında artmaya başlamış ve bu konu ile ilgili ulaşılabilir veriler 2000'li yıllardan sonra sağlıklı bir şekilde elde edilmeye başlanmıştır. Bu derleme çalışmasında Karadeniz Bölgesi'nde 2010-2016 yılları arasında organik bitkisel üretimdeki değişimler ve bölümlere göre dağılımları incelenmiştir.

Karadeniz Bölgesi'nin Özellikleri

Karadeniz Bölgesi, Gürcistan sınırından başlayarak Sakarya ovasına kadar uzanan, kara alanı bakımından 3. büyük bölgedir. Dağlar denize şerit gibi paralel uzanır. 143.537 km²'lik alanla ülkenin %18'ini kaplar. Doğu, orta ve batı Karadeniz olmak üzere 3 bölüme oluşur. Kırsal nüfus fazladır ve en çok göç veren bölgedir. Kıyı kesimlerinde Karadeniz iklimi görülür ve bu alanlarda her mevsim yağışlı ve ılımandır. En fazla yağış alan il Rize'dir. İç bölgelere doğru iklim karasaldır ve dağların güney yamaçları yaz aylarında sıcak ve kurak, kış ayları soğuk ve kar yağışlı geçer. Karadeniz Bölgesi'nde yağış fazla olduğundan dolayı akarsuların debileri fazladır ve toprak suya doygunur. Bu yüzden nadasa bırakılan alan en az bölgedir (Anonim, 2017a).

Karadeniz Bölgesi'nde Organik Bitkisel Üretim

Türkiye ve Karadeniz Bölgesi'nin 2002-2016 yılları arasında organik bitkisel üretimindeki çiftçi sayısı, toplam üretim alanı ve üretim miktarındaki değişim Tablo 1'de verilmiştir. Ülkemizde 2002 yılında 12.428 olan organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı 2005 yılında 9.427'ye düşmüştür (% -24,1). 2005-2010 yılları arasında %18,1 artarak 11.179, 2010-2016 yılları arasında ise %311,4 artarak 45.991'e yükselmiştir. Türkiye'nin 2002 yılında 89.826,7 ha olan organik bitkisel üretim alanı %94,9 artışla 2005 yılında 175.073,6 ha'a, 2005-2010 yılları arasında %9,5 artışla 191.785,4 ha'a, 2010-2016 yılları arasında ise %97,6 artışla 379.042,0 ha'a ulaşmıştır.

Ülkemiz organik bitkisel üretim alanı 2002-2016 yılları arasında %322,0 artış göstermiştir. Türkiye'nin 2002 yılında 310.124,6 ton olan organik bitkisel üretim miktarı %-6,8 azalış ile 2005 yılında 289.082,3 ton olmuştur. Ülkemiz organik bitkisel üretim miktarı 2005-2010 yılları arasında %14,6 artışla 331.361,5 ton, 2010-2016 yılları arasında ise %391,0 artışla 1.627.106,0 ton olmuştur. Ülkemiz organik bitkisel üretim miktarı 2002-2016 yılları arasında %424,7 artış göstermiştir (Tablo 1).

Karadeniz Bölgesi'nde 2002 yılında 2.414 olan organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı 2005 yılında 2.372'ye düşmüştür (% -1,7). 2005-2010 yılları arasında %32,6 artarak 3.145, 2010-2016 yılları arasında ise %297,8 artarak 12.512 çiftçiye yükselmiştir. Karadeniz Bölgesi'nin 2002 yılında 6.424,0 ha olan organik bitkisel üretim alanı %34,0 artışla 2005 yılında 8.605,3 ha'a, 2005-2010 yılları arasında %926,4 artışla 88.322,1 ha'a ulaşmasına rağmen 2010-2016 yılları arasında %-79,6 azalışla 18.061,4 ha'a düşmüştür. Karadeniz Bölgesi'nin organik bitkisel üretim alanı 2002-2016 yılları arasında %181,2 artış göstermiştir. Bölgenin 2002 yılında 26.764,6 ton olan organik bitkisel üretim miktarı %8,4 artışla 2005 yılında 29.016,0 ton olmuştur. Karadeniz Bölgesi'nin organik bitkisel üretim miktarı 2005-2010 yılları arasında %10,1 artışla 31.960,3 ton, 2010-2016 yılları arasında ise %273,7 artışla 119.424,8 ton olmuştur. Karadeniz Bölgesi'nin organik bitkisel üretim miktarı 2002-2016 yılları arasında %346,2 artış göstermiştir (Tablo 1). 2016 yılı verilerine göre Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısının ülkemiz organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısına oranı %27,2'dir. Aynı yılın verilerine göre Karadeniz Bölgesi'nin organik bitkisel üretim alanı ve üretim miktarının ülkemiz organik bitkisel üretim yapılan alanına oranı %4,8 iken üretim miktarına oranı ise %7,3 olmuştur.

Ülkemizin 2014 ve 2015 yıllarında ihraç ettiği bitkisel organik ürün miktar ve elde edilen gelir Tablo 2'de verilmiştir. Ülkemizde 2014 yılında en fazla incir ve incir

ürünleri (4.323,9 ton) ihraç edilmiş olup bunu kuru üzüm ve kayısı izlemiştir. Aynı yıl ihracattan elde edilen gelir ise en yüksek incir ve incir ürünleri ile fındık ve fındık ürünlerinden elde edilmiştir. 2015 yılında 4.239,7 tonluk ihracat ile en fazla üzüm ve üzüm ürünleri ihraç edilirken bunu incir ve incir ürünleri ile diğer meyve ürünleri takip etmiştir. İhracattan elde edilen gelir bakımından ise fındık ve fındık ürünlerinden (20.577.959 \$) en yüksek gelir elde edilirken bu ürünü incir ve incir ürünleri (14.302.456 \$) ile üzüm ve üzüm ürünleri (13.929.996 \$) takip etmiştir. Geleneksel ihraç ürünlerimiz olan fındık, incir, üzüm, kayısı gibi ürünlerde 2014 ve 2015 yıllarında gerek ihracat miktarı gerekse ihracat geliri en yüksek olmuştur.

Türkiye ve Karadeniz Bölgesi'nde 2010-2016 yıllarına ait organik bitkisel üretim yapan gerçek çiftçi sayısı Tablo 3'de verilmiştir. Türkiye'de 2010 yılında 11.179 olan organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı sürekli bir artış göstererek (%311,4) 2016 yılında 45.991'e ulaşmıştır. Karadeniz Bölgesi'nde 2010 yılında 3.145 çiftçi organik bitkisel üretim yapmıştır. Organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı 2011 ve 2012 yıllarında azalmasına rağmen (sırasıyla 2.775 ve 3.029) bu yıllardan sonra 2016 yılına kadar sürekli bir artış göstererek 12.512 çiftçiye ulaşmıştır. Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı 2010-2016 yılları arasında %297,8 artmıştır (Tablo 3).

Doğu, Batı ve Orta olmak üzere 3 bölüme ayrılan Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı en fazla Doğu Karadeniz bölümünde en az ise Batı Karadeniz bölümündedir. Bu durum Karadeniz Bölgesi bölümlerinde organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısının ülkemiz organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısına oranında da benzerdir. 2010 yılında 3.145 olan organik bitkisel üretim ile uğraşan toplam çiftçinin bölge bölümlerine dağılımına bakıldığında Doğu Karadeniz bölümünde 1.968 (%62,58), Orta Karadeniz bölümünde 614 (%19,52) ve Batı Karadeniz bölümünde ise 563 (%17,90) çiftçi organik bitkisel üretim yapmıştır (Tablo 3).

Tablo 1 Türkiye ve Karadeniz Bölgesi organik bitkisel üretimindeki çiftçi sayısı, toplam üretim alanı ve üretim miktarının yıllara göre değişimi (Anonim, 2017b)

Yıllar	Türkiye			Karadeniz Bölgesi		
	Çiftçi sayısı	Alan (ha)	Miktar (ton)	Çiftçi sayısı	Alan (ha)	Miktar (ton)
2002	12.428	89.826,7	310.124,6	2.414	6.424,0	26.764,6
2003	13.044	103.190,2	291.875,9	2.907	7.329,2	41.194,6
2004	9.314	162.192,7	278.725,9	1.926	10.522,5	20.774,6
2005	9.427	175.073,6	289.082,3	2.372	8.605,3	29.016,0
2006	8.654	162.131,5	309.521,6	1.275	9.561,7	13.501,3
2007	10.553	135.359,7	431.203,0	1.834	14.791,8	73.347,4
2008	9.384	141.752,3	415.380,1	1.627	13.469,4	31.699,7
2009	11.211	69.921,4	318.165,0	3.416	13.267,6	32.931,4
2010	11.179	191.785,4	331.361,5	3.145	88.322,1	31.960,3
2011	15.642	325.445,1	639.810,8	2.775	94.512,3	40.133,4
2012	24.406	398.897,1	876.371,5	3.029	97.698,7	41.309,4
2013	26.181	558.837,6	922.623,7	4.017	101.939,7	34.992,7
2014	33.738	660.807,4	1.065.567,3	4.839	97.754,7	43.259,6
2015	36.732	349.062,5	1.164.201,6	7.365	15.934,7	42.219,1
2016	45.991	379.042,0	1.627.106,0	12.512	18.061,4	119.424,8
2002-2005 D(%)	-24,1	94,9	-6,8	-1,7	34,0	8,4
2005-2010 D(%)	18,6	9,5	14,6	32,6	926,4	10,1
2010-2016 D(%)	311,4	97,6	391,0	297,8	-79,6	273,7
2002-2016 D(%)	270,1	322,0	424,7	418,3	181,2	346,2

Tablo 2 2014 ve 2015 Türkiye'nin en çok ihrac ettiği bitkisel organik ürün miktar ve değerleri (Anonim, 2017b)*

Ürünler	2014		2015	
	Miktar (ton)	Değer (\$)	Miktar (ton)	Değer (\$)
İncir ve İncir Ürünleri	4.523,9	21.626.691	2.635,5	14.302.456
Fındık ve Fındık Ürünleri	1.642,5	17.046.378	1.476,8	20.577.959
Üzüm ve Üzüm Ürünleri	4.118,8	13.557.823	4.239,7	13.929.996
Kayısı ve Ürünleri	1.941,0	10.807.232	1.153,5	8.784.619
Antepfıstığı	18,4	602.044	9,4	325.800
Ceviz	22,3	343.069	7,0	125.276
Diğer Meyve ve Meyve Ürünleri	1.323,0	9.026.905	2.146,2	8.332.253
Sebze ve Sebze Ürünleri	64,0	363.909	54,3	416.429
Tahıllar ve Tahıl Ürünleri	1.269,7	1.197.414	484,2	863.812
Kebereler	76,1	604.698	0,7	14.156
TOPLAM	14.999,8	75.176.163	12.207,4	67.672.756
GENEL TOPLAM (Diğerleri Dahil)	15.552,6	78.779.537	13.548,8	69.229.817

*Yukarıda yer alan veriler Ege İhracatçıları Birliği verilerine dayanmakta olup, ihracatçı firmaların ihracat esnasında "organik" olarak beyan ettikleri partilere ait olup, gerçekleşen ihracat verilerinin tamamını yansıtmamaktadır.

Tablo 3 2010-2016 yıllarında Karadeniz Bölgesi ve Bölümlerine ait organik bitkisel üretim yapan gerçek çiftçi sayısı verileri (Anonim, 2017b)

Bölüm / İller	Gerçek Çiftçi Sayısı (adet)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Doğu	Artvin	959	811	392	363	548	567	952
	Bayburt	24	138	161	141	113	122	110
	Giresun	11	12	17	54	16	19	20
	Gümüşhane	69	72	54	8	33	25	25
	Rize	663	86	548	1.441	1.409	4.016	7.902
	Trabzon	242	256	186	185	257	271	962
	Toplam	1.968	1.375	1.358	2.192	2.376	5.020	9.971
Orta	Amasya	8	6	6	6	8	29	11
	Çorum	-	-	-	-	20	1	23
	Ordu	345	329	344	446	429	455	504
	Samsun	160	310	353	442	622	676	788
	Tokat	101	120	113	115	153	157	277
	Toplam	614	765	816	1.009	1.232	1.318	1.603
Batı	Bartın	1	-	7	19	11	23	41
	Bolu	5	4	4	5	8	10	6
	Düzce	80	77	74	77	91	108	90
	Karabük	-	-	-	1	2	2	2
	Kastamonu	398	462	396	241	240	90	15
	Sinop	4	-	1	-	1	-	-
	Zonguldak	75	92	373	474	878	794	784
Toplam	563	635	855	817	1.231	1.027	938	
Toplam	Karadeniz	3.145	2.775	3.029	4.018	4.839	7.365	12.512
	Türkiye	11.179	15.642	24.406	26.181	33.738	36.732	45.991

Karadeniz Bölgesi ve Bölümlerinin Türkiye Organik Bitkisel Üretimindeki Payları (%)

Batı Karadeniz Bölümü	5,04	4,06	3,50	3,12	3,65	2,80	2,04
Orta Karadeniz Bölümü	5,49	4,89	3,34	3,85	3,65	3,59	3,49
Doğu Karadeniz Bölümü	17,60	8,79	5,56	8,37	7,04	13,67	21,68
Karadeniz Bölgesi	28,13	17,74	12,41	15,35	14,34	20,05	27,21

Bölge Bölümlerinin Karadeniz Bölgesi Organik Bitkisel Üretimindeki Payları (%)

Batı Karadeniz Bölümü	17,90	22,88	28,23	20,33	25,44	13,94	7,50
Orta Karadeniz Bölümü	19,52	27,57	26,94	25,11	25,46	17,90	12,81
Doğu Karadeniz Bölümü	62,58	49,55	44,83	54,55	49,10	68,16	79,69

Organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı bölge genelinde 2010 yılından 2016 yılına kadar oransal olarak artış gösterirken bölge bölümlerinden Batı Karadeniz bölümünde 2010 yılından 2016 yılına doğru oransal olarak azalmış, Doğu Karadeniz bölümünde ise artmıştır. Organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı Doğu Karadeniz bölümünde 2010 yılında 1.968 iken 2016

yılında %406,7 artışla 9.971'e yükselmiştir. Organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı Orta Karadeniz bölümünde 2010 yılında 614 iken 2016 yılında %161,1 artışla 1.603'e yükselirken Batı Karadeniz bölümünde 2010 yılında 563 iken 2016 yılında %66,6 artışla 938'e yükselmiştir. Bölge genelinde en yüksek artış Doğu Karadeniz bölümünde olmuştur. Organik bitkisel üretim

yapan çiftçi sayısında yıllar itibarıyla en fazla dalgalanma Batı Karadeniz bölümünde meydana gelmiştir. Bölümde 2014 yılında 1.231'e yükselen organik bitkisel üretim yapan çiftçi sayısı 2015 yılında 1.027'ye, 2016 yılında ise 938'e gerilemiştir.

Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim yapan üretici sayısı 2010 yılında Artvin ilinde en fazla (959 çiftçi) iken bunu Rize (663 çiftçi) Kastamonu (398 çiftçi) ve Ordu (345 çiftçi) illeri takip etmiştir. Bölge genelinde 2010 yılından 2016 yılına kadar organik üretim yapan çiftçi sayısında en fazla artış 663 çiftçiden 7.902 çiftçiye artışın meydana geldiği Rize ili olurken, 398 çiftçiden 15 çiftçiye azalan Kastamonu ilinde ise en fazla azalış olmuştur (Tablo 3).

Türkiye ve Karadeniz Bölgesi'nde 2010-2016 yıllarına ait organik bitkisel üretim alanı Tablo 4'de verilmiştir. Türkiye'de 2010 yılında 191.785 ha olan organik bitkisel üretim yapılan alan %97,6'lık artış göstererek 2016 yılında 379.042 ha'ya ulaşmıştır. Karadeniz Bölgesi'nde 2010 yılında organik bitkisel üretim yapılan alan 88.322 ha iken 2016 yılında 18.061 ha'ya gerilemiştir (Tablo 4).

Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim yapılan alan 2013 yılına kadar artmasına rağmen bu yıldan

itibaren sürekli azalış göstermiştir. Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim alanı 2013 yılına kadar Batı Karadeniz bölümünde fazla iken bu yıldan sonra bölümün organik bitkisel üretim alanı sürekli azalarak en az olmuştur. 2013 yılından sonra organik bitkisel üretim alanı Orta ve Doğu Karadeniz bölümlerinde en yüksek olmuştur. Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim yapılan alanın ülkemiz organik bitkisel üretim yapılan alana oranı 2010 yılında %46,05 iken 2016 yılında %4,77'ye gerilemiştir. Bölge bölümlerinin Türkiye'de organik bitkisel üretim yapılan alan bakımından Batı Karadeniz bölümünde oransal olarak azalırken Orta ve Doğu Karadeniz bölümlerinde azda olsa oransal artış meydana gelmiştir. Türkiye organik bitkisel üretim alanına oranı Batı Karadeniz bölümünün 2010 yılında %42,22 iken 2016 yılında %0,53'e düşmüştür (Tablo 4).

Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim alanı bakımından 2010 yılından 2014 yılına kadar Batı Karadeniz bölümü en yüksek paya sahip iken (sırasıyla %91,6 ve %87,06) bu yıldan sonra bu bölümün payı %11,05'e düşmüştür. Orta ve Doğu Karadeniz bölümlerinin 201-2014 yılları arasında düşük olan payları 2014 yılından sonra artmıştır.

Tablo 4 2010-2016 yıllarında Karadeniz Bölgesi ve Bölümlerine ait toplam organik bitkisel üretim alanı verileri (Anonim, 2017b)

Bölüm / İller	Toplam Üretim Alanı (ha)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Doğu	Artvin	3.029	2.063	672	689	1.186	979	1.198
	Bayburt	276	1.692	1.873	1.619	1.283	1.354	1.244
	Giresun	60	62	86	92	77	133	131
	Gümüşhane	941	957	854	339	429	522	457
	Rize	218	47	161	604	1.282	1.888	4.319
	Trabzon	340	357	236	232	362	403	739
	Toplam	4.865	5.176	3.883	3.576	4.620	5.279	8.087
Orta	Amasya	33	6	29	7	1.207	283	322
	Çorum	-	-	-	-	988	979	60
	Ordu	1.529	1.502	2.545	1.825	1.988	1.879	2.403
	Samsun	629	2.250	2.273	2.065	2.286	2.087	2.320
	Tokat	302	5.303	7.291	299	1.564	3.354	2.873
	Toplam	2.493	9.062	12.138	4.196	8.033	8.583	7.978
Batı	Bartın	0	-	1	9.002	1.001	3	146
	Bolu	23	12	15	27	94	130	25
	Düzce	362	373	310	312	383	390	341
	Karabük	-	-	-	-	9	26	27
	Kastamonu	79.333	79.585	79.391	83.652	80.675	149	126
	Sinop	1.005	-	1.000	-	1.160	-	-
	Zonguldak	241	303	960	1.175	1.779	1.374	1.331
	Toplam	80.964	80.274	81.678	94.168	85.102	2.072	1.996
Toplam	Karadeniz	88.322	94.512	97.699	101.940	97.755	15.935	18.061
	Türkiye	191.785	325.445	398.897	558.838	660.807	349.063	379.042
Karadeniz Bölgesi ve Bölümlerinin Türkiye Organik Bitkisel Üretimindeki Payları (%)								
Batı Karadeniz Bölümü	42,22	24,67	20,48	16,85	12,88	0,59	0,53	
Orta Karadeniz Bölümü	1,30	2,78	3,04	0,75	1,22	2,46	2,10	
Doğu Karadeniz Bölümü	2,54	1,59	0,97	0,64	0,70	1,51	2,13	
Karadeniz Bölgesi	46,05	29,04	24,49	18,24	14,79	4,57	4,77	
Bölge Bölümlerinin Karadeniz Bölgesi Organik Bitkisel Üretimindeki Payları (%)								
Batı Karadeniz Bölümü	91,67	84,93	83,60	92,38	87,06	13,01	11,05	
Orta Karadeniz Bölümü	2,82	9,59	12,42	4,12	8,22	53,86	44,17	
Doğu Karadeniz Bölümü	5,51	5,48	3,97	3,51	4,73	33,13	44,78	

Tablo 5. 2010-2016 yıllarında Karadeniz Bölgesi ve Bölümlerine ait toplam organik bitkisel üretim miktarı verileri (Anonim, 2017b)

Bölüm / İller	Toplam Üretim Miktarı (ton)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Doğu	Artvin	5.620	3.978	1.823	1.718	4.205	1.958	3.138
	Bayburt	1.513	13.341	1.0198	5.404	6.135	4.383	3.733
	Giresun	45	71	230	345	127	235	295
	Gümüşhane	9.679	9.432	6.900	3.364	2.696	5.296	5.907
	Rize	1.803	389	1.417	2.828	2.619	8.960	68.514
	Trabzon	643	877	579	632	706	885	1.882
	Toplam	19.302	28.088	21.148	14.290	16.488	21.718	83.468
Orta	Amasya	145	37	222	106	132	626	247
	Çorum	-	-	-	-	73	19	10
	Ordu	2.345	1.898	4.741	3.431	4.412	4.741	8.983
	Samsun	2.238	3.068	3.450	7.146	5.650	4.200	4.480
	Tokat	621	816	1.555	714	6.075	5.593	17.377
	Toplam	5.349	5.819	9.968	11.396	16.342	15.179	31.098
Batı	Bartın	0	-	3	25	15	9	150
	Bolu	450	180	301	565	126	209	233
	Düzce	957	777	1.262	998	953	1.148	1.155
	Karabük	-	-	-	-	49	67	44
	Kastamonu	3.849	4.616	6.309	5.784	6.124	1.746	809
	Sinop	1.597	-	155	-	405	-	-
	Zonguldak	457	653	2.163	1.933	2.758	2.144	2.467
Toplam	7.310	6.226	10.194	9.306	10.429	5.323	4.859	
Toplam	Karadeniz	31.960	40.133	41.309	34.993	43.260	42.219	119.425
	Türkiye	331.361	639.811	876.372	922.624	1.065.567	1.164.202	1.627.106
Karadeniz Bölgesi ve Bölümlerinin Türkiye Organik Bitkisel Üretimindeki Payları (%)								
Batı Karadeniz Bölümü	2,21	0,97	1,16	1,01	0,98	0,46	0,30	
Orta Karadeniz Bölümü	1,61	0,91	1,14	1,24	1,53	1,30	1,10	
Doğu Karadeniz Bölümü	5,83	4,39	2,41	1,55	1,55	1,87	5,13	
Karadeniz Bölgesi	9,65	6,27	4,71	3,79	4,06	3,63	7,34	
Bölge Bölümlerinin Karadeniz Bölgesi Organik Bitkisel Üretimindeki Payları (%)								
Batı Karadeniz Bölümü	22,87	15,51	24,68	26,59	24,11	12,61	4,07	
Orta Karadeniz Bölümü	16,74	14,50	24,13	32,57	37,78	35,95	26,04	
Doğu Karadeniz Bölümü	60,39	69,99	51,19	40,84	38,11	51,44	69,89	

Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim alanı 2010 yılında 79.333 ha ile Kastamonu ilinde en fazla iken bunu Artvin (3.029 ha), Ordu (1.529 ha), Sinop (1.005 ha) ve Gümüşhane (941 ha) illeri takip etmiştir. Bölge genelinde 2010 yılından 2016 yılına kadar organik üretim yapılan alan bakımından en fazla artış 218 ha'dan 4.319 ha'a artışın meydana geldiği Rize ili olurken, 79.333 ha'dan 126 ha'a azalan Kastamonu ilinde ise en fazla azalış meydana gelmiştir. Yine Artvin ilinde de organik üretim alanı azalmıştır. 2010 yılından 2016 yılına kadar Bayburt, Ordu, Samsun, Tokat, Amasya, Bartın ve Zonguldak illerinin ise organik bitkisel üretim alanları artmıştır (Tablo 4).

Türkiye ve Karadeniz Bölgesi'nde 2010-2016 yıllarına ait organik bitkisel üretim miktarı Tablo 5'de verilmiştir. Türkiye'de 2010 yılında 331.361 ton olan organik bitkisel üretim miktarı %391,0'lik artış göstererek 2016 yılında 1.627.106 ton'a ulaşmıştır. Karadeniz Bölgesi'nde 2010 yılında organik bitkisel üretim miktarı 31.960 ton iken %273,7'lik artış ile 2016 yılında 119.425 ton'a ulaşmıştır (Tablo 5).

Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim miktarı 2012 yılına kadar artmış, 2013 yılında azalmış, bu yıldan itibaren sürekli artış göstermiştir. Karadeniz Bölgesi'nin organik bitkisel üretim miktarının ülkemiz organik

bitkisel üretim miktarına oranı 2010 yılında %9,65 iken bölgede üretim miktarının artmasına rağmen 2016 yılında %7,34'e gerilemiştir. Türkiye organik bitkisel üretim miktarı içerisinde Doğu Karadeniz bölümünün payı en yüksek iken özellikle 2013 yılı ve sonrasında Batı Karadeniz bölümünün payı en düşük olmuştur. Organik bitkisel üretim miktarı Batı Karadeniz bölümünde oransal olarak azalırken Orta ve Doğu Karadeniz bölümlerinde azda olsa oransal artış meydana gelmiştir. Türkiye organik bitkisel üretim miktarına oranı Batı Karadeniz bölümünün 2010 yılında %2,21 iken 2016 yılında %0,30'a düşmüştür (Tablo 5).

Karadeniz Bölgesi'nde genellikle organik bitkisel üretim miktarı bakımından Doğu Karadeniz bölümü en yüksek paya sahip iken bunu Orta Karadeniz ve Batı Karadeniz takip etmiştir. Özellikle 2015 ve 2016 yıllarında organik bitkisel üretim miktarı Batı Karadeniz bölümünde en yüksek oranda düşüş göstermiştir (sırasıyla % -49,0 ve % -8,7). Orta Karadeniz bölümünde organik bitkisel üretim miktarı 2010 yılından 2016 yılına kadar düzenli olarak artış göstermiştir. Doğu Karadeniz Bölümünde ise organik bitkisel üretim miktarındaki değişim artış ve azalışlar şeklinde dalgalı bir seyir izlemiştir. 2010-2016 yıllarındaki organik bitkisel üretim miktarındaki değişim Batı Karadeniz bölümünde % -33,5

olurken bu değişim Doğu Karadeniz bölümünde %332,4 Orta Karadeniz bölümünde ise %481,4 olmuştur.

Karadeniz Bölgesi'nde organik bitkisel üretim miktarı 2010 yılında 9.679 ton ile Gümüşhane ilinde en fazla iken bunu Artvin (5.620 ton), Kastamonu (3.849 ton), Ordu (2.345 ton) ve Samsun (2.238 ton) illeri takip etmiştir. Bölge genelinde 2010 yılından 2016 yılına kadar organik bitkisel üretim miktarı bakımından en fazla artış 1.803 ton'dan 68.514 ton'a artışın meydana geldiği Rize ile 621 ton'dan 17.377 ton'a artışın olduğu Tokat ili olurken, üretimi 3.849 ton'dan 809 ton'a azalan Kastamonu ilinde ise en fazla azalış meydana gelmiştir. Bölge genelinde genellikle 2010 yılından 2016 yılına kadar organik bitkisel üretim miktarı Artvin, Gümüşhane, Amasya, Kastamonu, Sinop ve Bolu illerinde azalırken diğer illerde artış olmuştur (Tablo 5).

Organik bitkisel üretim miktarının Karadeniz Bölgesi'ndeki 2010-2016 yılı arasındaki değişimi Tablo 6'da verilmiştir. 2010 yılında Doğu Karadeniz bölümünde 19.302 ton üretimle %60,4'lük paya sahipken; 2016 yılında 83.468 ton üretimle %69,9'lük paya yükselmiştir. Bu bölümdeki artış payı %332,4'tür. Doğu Karadeniz bölümünde en fazla organik üretim 2010 yılında Gümüşhane ilinde (9.679 ton; %30,3) yapılırken; 2016 yılında en fazla üretim Rize ilinde (68.514 ton; %57,4) yapılmıştır. Doğu Karadeniz bölümünde 2010-2016 yıllarında organik bitkisel üretim miktarında en fazla artış Rize'de (%3.701) olmuştur. Rize ilindeki bu artış Çaykur'un organik çay üretimini desteklemesiyle birlikte çay yetiştiriciliğinde organik üretime geçişten kaynaklanmaktadır. Özellikle 2014 yılı ve sonrasında artan organik çay üretimi destekleri bu artışta etkili olmuştur (ÇAYKUR, 2017). Doğu Karadeniz bölümünde Gümüşhane ve Artvin'de son 6 yılda organik üretim

miktarları azalmış diğer 4 ilde (Bayburt, Giresun, Rize, Trabzon) ise organik üretime ilgi artmıştır (Tablo 6). Doğu Karadeniz Bölgesi'nin, sahip olduğu küçük ve parçalı tarımsal yapısına rağmen diğer bölgelere kıyasla organik tarım alanında ciddi gelişmeler gösterdiği, bölgenin ülke organik bitkisel üretimindeki payına göre çiftçi sayısının yüksek olmasının nedeninin, zaten kısıtlı araziye sahip olan bölgede miras hukuku nedeni ile küçük arazilerde çok sayıda çiftçi ile organik bitkisel üretimin yapılması olduğu ifade edilmektedir (Yiğen ve ark., 2015).

Orta Karadeniz bölümünde 2010 yılında 5.349 tonluk üretim yapılırken, 2016 yılında 31.098 tonluk üretime ulaşılmıştır. 2010 yılında bölge içerisinde %16,7'lik paya sahipken 2016 yılında bu oran %26,1'e yükselmiştir. Bu bölgede 6 yıllık üretim değişimi %481,4'lük bir artış göstermiş ve bu artış ile Karadeniz Bölgesi'nde en fazla organik üretim artışını gösteren bölüm olmuştur. 2010 yılında en fazla üretim Ordu ve Samsun'da (sırasıyla 2.345 ton; %7,3 ve 2.238 ton; %7,0) yapılırken, 2016 yılında ise Tokat ve Ordu'da (sırasıyla 17.377 ton; %14,6 ve 8.983 ton; %7,5) yapılmıştır. Orta Karadeniz bölümünde tüm illerde son 6 yılda organik üretim miktarları artmıştır (Tablo 6).

Batı Karadeniz bölümünde 2010 yılında toplam üretim 7.310 ton iken 2016 yılında 4.859 tona düşmüştür. Karadeniz Bölgesinde son 6 yılda üretim düşüşü yaşanan bölüm olmuştur. 2010 yılında en fazla üretim yapılan iller Kastamonu (3.849 ton; %12) ve Sinop (1.597 ton; %5) olurken, 2016 yılında Zonguldak (2.467 ton; %2,1) ve Düzce (1.155; %1,0) olmuştur. 2010 yılından 2016 yılına kadar geçen sürede üretim miktarında %33,5 azalma gerçekleşmiştir (Tablo 6).

Tablo 6 Karadeniz Bölgesi illerinde 2010 ve 2016 yıllarındaki organik bitkisel üretim miktarları (ton) ve üretim miktarındaki değişim (Anonim, 2017b)

Bölüm/İller	2010			2016			2010-2016 Değişim (%)	
	Üretim Miktarı	Üretimdeki Payı (%) Bölüm	Üretimdeki Payı (%) Bölge	Üretim Miktarı	Üretimdeki Payı (%) Bölüm	Üretimdeki Payı (%) Bölge		
Doğu	Artvin	5.620	29,1	17,6	3.138	3,8	2,6	-44,2
	Bayburt	1.513	7,8	4,7	3.733	4,5	3,1	146,8
	Giresun	45	0,2	0,1	295	0,4	0,2	561,9
	Gümüşhane	9.679	50,1	30,3	5.907	7,1	4,9	-39,0
	Rize	1.803	9,3	5,6	68.514	82,1	57,4	3,701,0
	Trabzon	643	3,3	2,0	1.882	2,3	1,6	192,5
	Toplam	19.302		60,4	83.468		69,9	332,4
Orta	Amasya	145	2,7	0,5	247	0,8	0,2	70,8
	Çorum	-	-	-	10	0,0	0,0	
	Ordu	2.345	43,8	7,3	8.983	28,9	7,5	283,1
	Samsun	2.238	41,8	7,0	4.480	14,4	3,8	100,2
	Tokat	621	11,6	1,9	17.377	55,9	14,6	2,697,7
	Toplam	5.349		16,7	31.098		26,1	481,4
Batı	Bartın	0	-	-	150	3,1	0,1	
	Bolu	450	6,2	1,4	233	4,8	0,2	-48,2
	Düzce	957	13,1	3,0	1.155	23,8	1,0	20,7
	Karabük		-	-	44	0,9	0,0	
	Kastamonu	3.849	52,7	12,0	809	16,7	0,7	-79,0
	Sinop	1.597	21,8	5,0	-	-	-	-100,0
	Zonguldak	457	6,2	1,4	2.467	50,8	2,1	440,1
	Toplam	7.310		22,9	4.859		4,1	-33,5

Tablo 7 Karadeniz Bölgesi 2010 ve 2016 yıllarında organik olarak üretimi yapılan bazı ürünlerin miktarı (ton) ve üretimdeki payları (Anonim, 2017b)

Ürünler	2010		2016		2010-2016 Değişim (%)
	Üretim Miktarı	Bölge Üretimindeki Payı (%)	Üretim Miktarı	Bölge Üretimindeki Payı (%)	
Ahududu	0,2	0,0	503,9	0,4	335.833,3
Armut	242,9	0,8	5.207,8	4,4	2.044,0
Ayva	8,4	0,0	5,4	0,0	-35,7
Böğürtlen	82,5	0,3	230,9	0,2	179,9
Buğday	560,1	1,8	463,1	0,4	-17,3
Ceviz	485,3	1,5	284,9	0,2	-41,3
Çay	1.971,9	6,2	68.920,6	57,7	3.395,1
Defne	475,0	1,5	0	-	-100,0
Elma	3.874,3	12,1	11.253,3	9,4	190,5
Erik	49,3	0,2	4.000,2	3,3	8.022,2
Fındık	7.388,7	23,1	11.785,6	9,9	59,5
Fiğ	397,2	1,2	601,1	0,5	51,3
Ihlamur	0,4	0,0	36,0	0,0	8.680,5
Kestane	160,2	0,5	2,7	0,0	-98,3
Kızılcık	150,2	0,5	8,0	0,0	-94,7
Kivi	50,4	0,2	567,1	0,5	1.025,2
Kolza	1,0	0,0	388,6	0,3	38.760,0
Korunga	551,3	1,7	1.260,7	1,1	128,7
Kuşburnu	247,3	0,8	194,9	0,2	-21,2
Mısır (Slajlık)	7.118,4	22,3	4.705,1	3,9	-33,9
Yonca	3.933,2	12,3	4.301,9	3,6	9,4

Karadeniz Bölgesi genelinde 2015 yılına göre 2016 yılında Rize ili organik bitkisel üretiminde gerek çiftçi sayısı (7.902) gerek üretim alanı (4.316 ha) gerekse üretim miktarı (68.514 ton) bakımından çok önemli artış (sırasıyla %96,8, %128,6 ve %664,7) gözlemlenirken Kastamonu ilinde ise gerek çiftçi sayısı (15) gerek üretim alanı (126 ha) gerekse üretim miktarı (809 ton) bakımından önemli azalış (%-83,3, %-15,4 ve %-53,7) meydana gelmiştir. Bu duruma paralel olarak 2014 yılına göre 2016 yılında bölgede özellikle Rize ili organik bitkisel üretiminde gerek çiftçi sayısı, gerek üretim alanı gerekse üretim miktarı bakımından oransal olarak çok önemli artış (sırasıyla %460,8, %236,7 ve %2516,0) gözlemlenirken Kastamonu ilinde ise gerek çiftçi sayısı, gerek üretim alanı gerekse üretim miktarı bakımından oransal olarak oldukça önemli azalış (%-93,8, %-99,8 ve %-86,8) meydana gelmiştir (Tablo 3, 4 ve 5). Kastamonu ilinde 2010-2014 yılları arasında organik tarıma geçiş süreci esnasında yasal olarak doğal toplama alanlarından özellikle kuşburnu, kızılçık, yabani elma ve bazı üzümü meyveler toplanarak organik ürün olarak (marmelat, reçel, meyve suyu vb.) işlenmek suretiyle pazarlanmıştır. Geçiş süreci sonrasında doğal toplama alanlarından ürün toplamanın sona ermesi ve bu ürünleri teknolojik olarak işleyen firmaların bölgeden alım yapmaması 2015 yılında ildeki çiftçi sayısı, üretim alanı ve üretim miktarında önemli oranda azalmaya neden olmuştur.

Karadeniz Bölgesi'nde 2010 yılında organik olarak üretilen ürünlerin başında 7.388,7 ton ve %23,1'lik pay ile fındık gelmektedir. Fındığı 7.118,4 ton ve %22,3'lük oranla mısır ve 3.933,2 ton ve %12,3'lük oranla yonca izlemiştir. 2010 yılında Gümüşhane ilinde mısır ve yoncanın fazla üretilmesi bu ürünlerin yetiştirilme oranını arttırmış, bu ilde organik ürün yetiştiriciliğinin azalması

2016 yılında üretimdeki payını düşürmüştür (Tablo 7).

2016 yılında ise en fazla üretilen ürünler sırasıyla çay (68.920,6 ton ve %57,7), fındık (11.785,6 ton ve %9,9) ve elma (11.253,3 ve %9,4) olmuştur (Tablo 11). Organik tarımın ilk yıllarında Ülkemizin geleneksel ihraç ürünleri arasında yer alan fındığın yetiştiriciliğinin büyük oranda Karadeniz Bölgesi'nde yapılması ve buna ilave olarak çay tarımının da tamamının bölgede yapılması bu ürünlerde organik üretimde bir avantaj olmuştur. Karadeniz Bölgesi'nde özellikle de ülkemiz organik meyve üretim potansiyelinde önemli bir paya sahip olan Doğu Karadeniz bölümünde organik olarak çay ve fındık gibi ürünlerin yanı sıra elma, armut, kivi gibi ürünlerinde organik olarak üretim potansiyellerinin yüksek olduğu bildirilmektedir (Yiğen ve ark., 2015).

Sonuç

Gerek Türkiye organik bitkisel üretim alanları içerisindeki payı gerekse organik bitkisel üretimle uğraşan çiftçi sayısı, üretilen ürün çeşitliliği ve ürün miktarları da göz önüne alındığında Karadeniz Bölgesi önemli bir organik tarım potansiyeline sahiptir. Bölge'nin sahip olduğu engebeli coğrafyası nedeniyle, tarımda mekanizasyondan uzak geleneksel üretim metodlarının kullanılması, ekonomik nedenlerden dolayı tarım alanlarında kimyasal girdi (gübre, ilaç vb.) kullanımının düşük olması, zengin flora ve faunasının bulunması, sanayi tesislerine dayalı kirliliğin az olmasından dolayı organik tarım potansiyeli yüksek bir bölge konumundadır. Bu potansiyelin daha temiz bir çevre, daha sağlıklı ürün ve daha sağlıklı nesiller yetiştirmek için daha da artırılacağı görülmektedir. Bölgenin halen organik olarak üretilen çay, fındık, kivi, elma, armut, erik

gibi tarımsal ürünlerde ülke genelinde söz sahibi olması nedeniyle; mevcut tarımsal potansiyelini geliştirerek kullanmak ve dinamiklerini harekete geçirmek mümkündür. Ülkemizde sadece 7 ilde (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Yalova, Samsun ve Antalya) bulunan organik tarım pazarlarından biri Karadeniz Bölgesi illerinden olan Samsun'da kurulmaktadır. Bu durum tüketicilerin üretimden tüketime her aşaması kontrol ve sertifikasyon kuruluşları tarafından denetlenen ve üzerinde organik ürün logosu bulunan ürünleri kolaylıkla bulabilmelerine ve satın almalarına imkan sağlamaktadır. Organik tarım ve organik bitkisel üretim potansiyeli yüksek olan Karadeniz Bölgesi'nde organik tarımın geliştirilmesi için organik tarımın desteklenmesi ve organik ürün pazarlarının sayısının artırılması yararlı olacaktır. Ayrıca bölgede yapılan organik tarım ürünlerinin kontrol ve sertifikasyon kuruluşu tarafından denetlenerek üreticilerin organik tarım ilke ve esasları doğrultusunda üretimlerine devam etmeleri sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Anonim 2017a. Karadeniz Bölgesi. <http://www.cografya.gen.tr/egitim/bolgeler/karadeniz.htm> (02.08.2017)
- Anonim 2017b. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İstatistikleri. <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler> (Erişim tarihi: 01.08.2017)
- Ataseven Y, Aksoy F. 2000. Türkiye'de Organik Tarımın Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Çalışma. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Bitirme Tezi, Ankara.
- Ataseven Y, Güneş E. 2008. Türkiye'de işlenmiş organik tarım ürünleri üretimi ve ticaretindeki gelişmeler. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fak. Derg., 22(2): 25-33.
- Atlı S. 2006. Orgüder ve Dünyada ve Türkiye'de organik tarım uygulamaları. Türkiye 9. Gıda Kong., 24-26 Mayıs, Bolu, 85-88.
- BÜGEM. 2017. BÜGEM faaliyetleri. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü. 25s. <http://www.tarim.gov.tr/sgb/Belgeler/SagMenuVeriler/BUGEM.pdf> (13.07.2017)
- Çakırcıoğlu G, Özkök A, Demir K. 2015. Organik tarımın dünyadaki durumu. Doğu Karadeniz II. Organik Tarım Kong. 6-9 Ekim, Pazar/Rize, 649-656.
- ÇAYKUR 2017. <http://www.caykur.gov.tr/CMS/Design/Sources/Dosya/Yayinlar/101.pdf> (21.11.2017)
- Demiryürek K. 2004. Dünya ve Türkiye'de Organik Tarım. Harran Üniversitesi Ziraat Fak. Derg., 8(3/4): 63-71.
- Dursun A, Ekinci M. 2010. Erzurum ilinin organik sebzeçilik bakımından önemi ve potansiyeli. Türkiye IV. Organik Tarım Semp., 28 Haziran-1 Temmuz, Erzurum, 109-113.
- Kadıoğlu B. 2015. Organik tarım. Doğu Karadeniz II. Organik Tarım Kong., 6-9 Ekim, Pazar/Rize, 411-415.
- Özbilge Z. 2007. An Analysis of Organic Agriculture in Turkey: The Current Situation and Basic Constraints. J. of Central European Agr., 8 (2): 213-222.
- Turhan Ş. 2005. Tarımda sürdürülebilirlik ve organik tarım. Tarım Ekonomisi Derg. 11(1): 13-24.
- Ünal S. 2006. Organik tarım ve hayvancılık. Aktüel. Veteriner Hekimler Derneği Derg., 77 (4): 8-12.
- Willer H, Lernoud J. 2017. The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends in 2017. www.organic-research.net/tipi (10.07.2017)
- Yavaş İ, Akgül HN. 2015. Organik Tarım ve Ege Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Ticari Firmaların Potansiyeli. Tralleis Elektronik Derg., (4): 26-37
- Yiğen Ç, Baki İ, Aytaç S. 2015. Karadeniz Bölgesi'nin organik tarım alanları ve fırsatlar. Doğu Karadeniz II. Organik Tarım Kong. 6-9 Ekim, Pazar/Rize, 318-328.